

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ KARAR ÇEVİRİSİ

CEYHAN DEMİR ve DİĞERLERİ TÜRKİYE¹

13 Ocak 2005

(Başvuru No: 34491/97)

Bu karar Sözleşmenin 44 § 2 maddesinde ön görüldüğü usul uyarınca kesinlik kazanacaktır. Karar bir takım şekli değişikliklere tâbi tutulabilir.

Ar. Gör. İlker Gökhan ŞEN*

OLAYLAR

I. DAVAYA İLİŞKİN OLAYLAR

10. Başvuranlar, ölen Kadri Demir'in yakınıdır. Bn. Mecbure Demir Ceyhan,..... Suzan Demir'in annesidir.

Bn. Tenzile Aslan ölenin imam nikahlı eşi ve Mevlüde,... Vedat Demir'in annesidir.

A. Kadri Demir'in Ölümüne İlişkin Olaylar (paragraf 11-27)

24 Eylül 1996'da, K. Demir'in, PKK üyeliğinden on iki yıl altı aylık hapis cezasını çektiği Diyarbakır Cezaevinde, tutuklu ile gardiyan ve güvenlik güçleri arasında meydana gelen çatışmada on tutuklu ölmüş ve bir çoğu yaralanmıştır. Çatışma sonucu yaralanan on dokuz tutuklu devlet hastanesine sevk edilmiş; içlerinde K. Demir'in bulunduğu on dört kişi ise Gaziantep Cezaevine nakledilmiştir. Nakil işleminden önce saat 16:30'da Dr. Serdar Gök'ün gerçekleştirdiği muayene ve hazırladığı rapor sonucunda; adı geçen on dört tutuklunun sağlık durumları nakil işlemine engel teşkil edecek durumda olmadığı tespit edilmiştir.

25 Aralık 1996 tarihi saat 00:35 civarında nakil aracı Gaziantep Cezaevine varmış ve K. Demir orada ölü bulunmuştur. Aynı gün gerçekleştirilen otopsi sonucunda ölenin vücudunda; özellikle baş, kürek kemiği, el ve kollarında olmak üzere çok sayıda yara

¹Karar metninin davanın esasının incelendiği 91-121 paragrafları aynen, geri kalan kısmı özetlenerek çevrilmiştir. Kararın Fransızca asıl metni için bkz: <http://www.echr.coe.int/Fr/Judgments.htm>.

*Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Ana Bilim Dalı Öğretim Elemanı.

ekimoz ve sıyrık tespit edilmiştir. Ayrıca adli tıp uzmanları beyinde ödem tespit etmişlerdir.

27 Aralık 1996 tarihinde K. Demir'le birlikte Gaziantep'e nakledilen tutuklular, savcılığa verdikleri ifadelerinde; gerek Diyarbakır'daki olaylar sırasında gerekse Gaziantep yolunda nakil aracının içinde, gardiyan ve polis tarafından şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca tüm tutuklular yola çıkmadan önce herhangi bir tıbbi yardım almadıklarını da belirtmişlerdir. Bu tutuklulardan K. Demir ile kabinde yolculuk eden I. Korkar'ın ifadesi aşağıdaki gibidir:

“Yola çıkmadan önce hiçbir tıbbi yardım almadık (...) Ben K. Demir ile aynı kabindeydim iki kişiydik. Gaziantep'e yarım saat kala K. Demir hala yaşıyordu ancak can çekişiyordu (...) tüm bağırmaımıza ve yardım çağrılarımıza rağmen kimse bizimle ilgilenmedi. Kadri Demir ve bana araç içinde dayak attılar. Aldığımız darbeler şiddetliydi. Aslında K. Demir'e Diyarbakır'da atılan cop darbesi onun ölümüne sebebiyet vermiştir. Ayrıca solunum yetmezliğinden muzdaripti. Bu yüzden her iki-üç ayda bir tedavi için hastaneye gönderilirdi”.

B. Ulusal Makamlar Tarafından Gerçekleştirilen İşlemler (paragraf 28-76)

1. Diyarbakır Cezaevinde bulunan tutuklulara karşı açılan ceza davası (No 572)

Bu dava 22 Aralık 2000 tarihinde çıkan 4616 sayılı yasa uyarınca 5 yıllığına ertelenmiştir.

2. 24 Eylül 1996'da olaya karışan görevlilere karşı açılan ceza davaları

a) 508 No'lu Ceza Davası

10 Aralık 1996 tarihinde Cumhuriyet savcısı, Diyarbakır Cezaevinin Müdürü, iki müdür yardımcısı, baş gardiyan ve iki gardiyanı aleyhine uygulanan şiddet nedeniyle ceza davası açmıştır.

b) 125 No'lu Ceza Davası

Diyarbakır Cezaevinde meydana gelen olayların sorumlularının belirlenmesi amacıyla olayda yer alan altmış beş polis ve jandarma aleyhine 29 Nisan 1997

tarihinde Diyarbakır Ağır Ceza Mahkemesinde ceza davası açılmış olup, bu dava hala devam etmektedir².

c) 4059 No'lu Ceza Davası

12 Temmuz 2001 tarihinde cumhuriyet savcısı, K. Demir'in nakil işlemi sırasında görevli olan jandarmalar aleyhine, işkence yaparak kasten adam öldürme suçundan, ceza yasası (TCK) madde 450 § 3 uyarınca ceza davası açmıştır. Dava hala devam etmektedir.

3. İnsan haklarından sorumlu meclis alt komisyonunun soruşturması

Komisyon yürüttüğü soruşturma sonucunda hazırladığı raporda; Gaziantep'e doğru yola çıkmadan önce hazırlanan doktor raporunda tutukluların sağlıklı olduklarının belirtildiğinden bahisle, tutukluların yolda kötü muameleye maruz kalmış olmalarının ihtimal dahilinde olduğunu ve nakil işlemi esnasında görev alan askeri personel aleyhine takibat yapılması gerektiğini ileri sürmektedir.

HUKUK (ESAS İNCELEMESİ)

I. HÜKÜMETİN İTİRAZLARI (Paragraf 81-90)

A. Bn. Tenzile Aslan ve çocukları Mevlüde, Mehmet, Şükran, Serhat ve Vedat Demir'in mağduriyet sıfatına sahip olmadıkları itirazı.

Hükümet bu itirazını Ölenin imam nikahlı eşi Tenzile Aslan'ın ölenin yasal eşi olmayışından dolayı Bn. Aslan ve çocuklarının yasal olarak davaya taraf olamayacağına dayandırmaktadır. Mahkemeye (AİHM) göre, bu itiraz temelsizdir. Öncelikle adı geçen çocuklar ölen tarafından tanınmış olup, bu kişinin yasal mirasçısıdır. Bn. Aslan'a gelince, Mahkemeye göre daha önce ölenle yaşayan bu kişinin Sözleşmenin ihlalinden doğrudan etkilendiği kuşkusuzdur. Bu bağlamda bir kişinin mağduriyet kavramını ulusal hukukun tanımladığından daha geniş ve bağımsız yorumlamak gerekir.

B. İç Hukuk Yollarının Tüketilmediği İtirazı

Hükümet iç hukukta davaların sürdüğünü belirterek bu itirazda bulunmuştur. Mahkeme iç hukukta başvuruçuların şikayetlerini dile getirdikleri ceza ve hukuk davalarının etkili olması gerektiğini ancak somut olayda adı geçen iç hukuk yollarının

²508 ve 125 No'lu ceza davaların TCK'nın hangi maddesine dayanılarak açıldığı karar metninde belirtilmemiştir.

başvurucuların zararlarını telafi etmekten uzak olduğundan bahisle hükümetin bu itirazını da reddetmiştir.

II. SÖZLEŞMENİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

91. Başvuranlar, K. Demir'in ölümünün 24 Eylül 1996 tarihinde meydana gelen olaylar ve Gaziantep Cezaevine nakli esnasında aldığı darbe ve maruz kaldığı şiddet neticesinde meydana geldiğini, bu yüzden Sözleşmenin 2. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedirler. Anılan madde şu şekildedir.

“ 1. Herkesin yaşama hakkı hukuk tarafından korunur (...) Hiç kimse yaşama hakkından kasten yoksun bırakılamaz.

2. Ölüm, gücün mutlaka kullanılması gerektiği hallerde meydana gelmişse bu maddeye aykırı sayılmaz.:

a) Hukuka aykırı şiddete karşı savunma

(...)

c) Bir (...) ayaklanmayı kanuna uygun olarak bastırma”

A. Tarafların İddiaları :

92. Başvuranlar, yakınlarının, Diyarbakır Cezaevinde meydana gelen olaylar ve Gaziantep Cezaevine nakli esnasında maruz kaldığı şiddet sonucunda öldüğünü ileri sürmektedirler. Bu yüzden ulusal makamların ölüme sebebiyet veren olayları soruşturmada gerekli özen ve çabukluğu göstermediği hususunda da şikayette bulunmuşlardır. Öte yandan başvuranlar, ölenin naklini gerçekleştiren jandarmalara karşı takibatın, Mahkemenin kabul edilebilirlik kararından hemen sonra, yani olaylardan yaklaşık yedi yıl sonra gerçekleştirilmiş olduğuna dikkat çekmektedir. Başvuranlara göre bu son girişim sadece (AİHM'de) açılan davanın kaybettirilmesi amacına yöneliktir.

93. Hükümet ulusal yargı organları önündeki davaların sonuçlarının beklenmesi hususunda ısrar etmiştir. Çünkü (hükümete göre) bu davalar, ileri sürülen iddiaların; özellikle K.Demir'in nakli sırasındaki ölümü ile hapisyanede güç kullanımında ölçünün aşılması arasındaki nedensellik bağının gerçekliğinin ispatı için gerekli olan yegane araçlardır. Bu doğrultuda hükümet, 2 ve 3. maddenin uygulanmasının değerlendirilmesi sırasında yerel yetkili mahkemelerin ulaştıkları sonuçların Sözleşme (AİHS) organları tarafından dikkate alındığı mahkeme içtihatlarına atıfta bulunmuştur (*Kelly - Birleşik*

Krallık, Komisyonun 13 Ocak 1993 tarihli kararı, Kararlar ve Raporlar(KR) 74, s. 139; *Steward Birleşik Krallık*, Komisyonun 10 Temmuz 1984 tarihli kararı, (KR) 39, s. 162; *Klass ve diğerleri- Almanya* 6 Eylül 1978 tarihli karar, A Serisi n° 28, § 29; et *Ribitsch.- Avusturya*, 4 Aralık 1995 tarihli karar, A Serisi n° 336, § 32).

94. Öte yandan, hükümet, ulusal yargı organlarının vereceği kararlara bağlı olmakla birlikte, ulusal makamların, güç kullanımını bir ayaklanmanın bastırılması amacıyla, madde 2/2'de ön görülen şartlara uygun bir biçimde ve yasal sınırları içerisinde gerçekleştirdikleri savını desteklemektedir. Gerçekleşen olaylar; özellikle hapisane personelinin yaralanmış olması, Sözleşmenin 2/2. maddesinde ön görülen “ gayri meşru şiddete” karşı korunmak amacıyla şiddete başvurulduğunu göstermektedir.

B. Mahkemenin Değerlendirmesi

1. K. Demir'in Ölümü

95. Mahkeme konuyu, yargı organları ve parlamento (TBMM) tarafından gerçekleştirilen soruşturmalara ilişkin, hükümetin sunduğu belgeler ve tarafların ifade ettiği gözlemler ışığında inceleyecektir.

96. Mahkeme tarafların, 24 Eylül 1996 tarihinde, Diyarbakır Cezaevinde gardiyan ve tutukluların çatıştıkları ve sonuçta on tutuklunun öldüğü ve bir çok tutuklunun yaralandığı hususunda hemfikir olduklarını gözlemlemektedir (Paragraf 11). K. Demir, her halükarda devletin sorumluluğu altında olduğundan, 24 Eylül'de gerçekleşen olaylar sırasında mı veya daha sonra mı yaralandığının tartışılmasına lüzum yoktur.

97. 24 Eylül 1996'da gerçekleşen çatışmayı doğuran olaylara ilişkin olarak Mahkeme, olayların kökeni ne olursa olsun gardiyanların saldırıya uğrayarak bir çoğunun yaralanması karşısında, güvenlik güçlerinin tepkisinin 2. maddenin 2 a ve c paragrafları bağlamında haklı görülebileceğini gözlemlemektedir (Paragraf 11, 17 ve 20).

Öte yandan Mahkeme, güç kullanımının, 2/2 a, b ve c paragraflarındaki amaçları gerçekleştirmek için “mutlaka gerekli” olması gerektiğini belirtmektedir. Bu açıdan madde 2/2'de yer alan “mutlaka gerekli” kriterindeki “gereklilik” kavramının madde 8-11'in II. fıkralarına uygulanan “demokratik toplumda gereklilik” kriterindeki “gereklilik” kavramına göre daha dar ve katı bir biçimde yorumlanması gerekmektedir. Neticede kullanılan gücün madde 2 paragraf 2 a,b ve c'de belirtilen amaçlarla kesinlikle orantılı olması gerekmektedir. (bkz, *mutandis mutandis, Güleç- Türkiye*, 27 Temmuz

1998 tarihli karar, *Kararlar Derlemesi* 1998-IV, p. 1729, § 71, et *Oğur- Türkiye* [GC], n° 21594/93, § 78, AİHM 1999-III).

98. Mahkeme, çatışmaya katılan güvenlik güçlerinin bu tip olaylara ilişkin profesyonel formasyona ve tecrübeye sahip olduklarını saptamaktadır. Ayrıca müdahaleden önce kendilerine kullandıkları gücün sonuçlarını en aza indirmek amacıyla, güç kullanımının şekli ve ağırlığına ilişkin talimatlar verilmiştir. Bu talimatlar doğrultusunda kafaya darbe vurmamaları emri verilmiştir (Paragraf 23, 24, 38-40 ve 48). Öte yandan cezaevi yönetmeliğine göre güvenlik güçlerinin diğer silahlara başvurmadan önce göz yaşartıcı bomba, dipçik ve cop kullanmış olmaları gerekmektedir (Paragraf 80).

99. Ancak, dosyadaki belgelerde görüldüğü üzere Mahkeme, parlamento komisyonuna (TBMM İnsan Hakları Komisyonu) ifade veren iki doktorun, bir çok tutuklunun başında darbe izi, yaralar ve travma olduğunu gözlemlediklerini belirtmektedir (Paragraf 76). Aynı şekilde otopsi raporu da K. Demir'in başında bir çok ekimoz ve sıyrık bulunduğunu belirtmektedir (Paragraf 15).

100. Mahkemeye göre dosyada yer alan belgelerden hiç birisi K. Demir'in ayaklanmada aktif olarak yer aldığını ve güvenlik güçlerine saldırdığını ispatlamamaktadır (Paragraf 20).

101. Biraz önceki saptamalar dikkate alındığında, K. Demir'in ölümünün, yukarıda bahsi geçen koşullarda (bir ayaklanmanın bastırılması ve gardiyanların hayatlarının savunulması) "mutlak gereklilik" sonucunda gerçekleştiğini kabul etmek gerekmektedir.

Öte yandan güç kullanımının ölümcül olup olmadığını belirleyebilecek bir tıbbi raporun bulunmaması nedeniyle Mahkeme, incelemelerini 24 Eylül'de gerçekleşen olaylarla sınırlandırmayacak, konuyu değerlendirirken ölenin nakli başta olmak üzere, ölüme ilişkin tüm olayları dikkate alacaktır.

102. K. Demir yaklaşık altı buçuk saat süren bir yolculuğu, elleri kelepçeli bir halde, bir yere kapalı olarak ve hiç bir tıbbi yardım almadan gerçekleştirmiştir.

103. Bu nakilden önce gerçekleşen çatışmada meydana gelen şiddet olayları dikkat alındığında, yaralı haldeki K. Demir'in nakil için gerekli olan yolculuğa dayanıp dayanmayacağı uygun bir tıbbi rapor ile belirlenebilirdi. Mahkeme, bu noktada tutuklular Y. Eren ve I. Korkar'ın tanık beyanlarının birbirleriyle örtüşüğünü önemle belirtmektedir. Oysa ki olaydaki tıbbi raporun kısa ve yüzeysel olduğu ve yeterince

Krallık, Komisyonun 13 Ocak 1993 tarihli kararı, Kararlar ve Raporlar(KR) 74, s. 139; *Steward Birleşik Krallık*, Komisyonun 10 Temmuz 1984 tarihli kararı, (KR) 39, s. 162; *Klass ve diğerleri- Almanya* 6 Eylül 1978 tarihli karar, A Serisi n° 28, § 29; et *Ribitsch.- Avusturya*, 4 Aralık 1995 tarihli karar, A Serisi n° 336, § 32).

94. Öte yandan, hükümet, ulusal yargı organlarının vereceği kararlara bağlı olmakla birlikte, ulusal makamların, güç kullanımını bir ayaklanmanın bastırılması amacıyla, madde 2/2'de ön görülen şartlara uygun bir biçimde ve yasal sınırları içerisinde gerçekleştirdikleri savını desteklemektedir. Gerçekleşen olaylar; özellikle hapishane personelinin yaralanmış olması, Sözleşmenin 2/2. maddesinde ön görülen “ gayri meşru şiddete” karşı korunmak amacıyla şiddete başvurulduğunu göstermektedir.

B. Mahkemenin Değerlendirmesi

1. K. Demir'in Ölümü

95. Mahkeme konuyu, yargı organları ve parlamento (TBMM) tarafından gerçekleştirilen soruşturmalara ilişkin, hükümetin sunduğu belgeler ve tarafların ifade ettiği gözlemler ışığında inceleyecektir.

96. Mahkeme tarafların, 24 Eylül 1996 tarihinde, Diyarbakır Cezaevinde gardiyan ve tutukluların çatıştıkları ve sonuçta on tutuklunun öldüğü ve bir çok tutuklunun yaralandığı hususunda hemfikir olduklarını gözlemlemektedir (Paragraf 11). K. Demir, her halükarda devletin sorumluluğu altında olduğundan, 24 Eylül'de gerçekleşen olaylar sırasında mı veya daha sonra mı yaralandığının tartışılmasına lüzum yoktur.

97. 24 Eylül 1996'da gerçekleşen çatışmayı doğuran olaylara ilişkin olarak Mahkeme, olayların kökeni ne olursa olsun gardiyanların saldırıya uğrayarak bir çoğunun yaralanması karşısında, güvenlik güçlerinin tepkisinin 2. maddenin 2 a ve c paragrafları bağlamında haklı görülebileceğini gözlemlemektedir (Paragraf 11, 17 ve 20).

Öte yandan Mahkeme, güç kullanımının, 2/2 a, b ve c paragraflarındaki amaçları gerçekleştirmek için “mutlaka gerekli” olması gerektiğini belirtmektedir. Bu açıdan madde 2/2'de yer alan “mutlaka gerekli” kriterindeki “gereklilik” kavramının madde 8-11'in II. fıkralarına uygulanan “demokratik toplumda gereklilik” kriterindeki “gereklilik” kavramına göre daha dar ve katı bir biçimde yorumlanması gerekmektedir. Neticede kullanılan gücün madde 2 paragraf 2 a,b ve c'de belirtilen amaçlarla kesinlikle orantılı olması gerekmektedir. (bkz, *mutandis mutandis, Güleç- Türkiye*, 27 Temmuz

1998 tarihli karar, *Kararlar Derlemesi* 1998-IV, p. 1729, § 71, et *Oğur- Türkiye* [GC], n° 21594/93, § 78, AİHM 1999-III).

98. Mahkeme, çatışmaya katılan güvenlik güçlerinin bu tip olaylara ilişkin profesyonel formasyona ve tecrübeye sahip olduklarını saptamaktadır. Ayrıca müdahaleden önce kendilerine kullandıkları gücün sonuçlarını en aza indirmek amacıyla, güç kullanımının şekli ve ağırlığına ilişkin talimatlar verilmiştir. Bu talimatlar doğrultusunda kafaya darbe vurmamaları emri verilmiştir (Paragraf 23, 24, 38-40 ve 48). Öte yandan cezaevi yönetmeliğine göre güvenlik güçlerinin diğer silahlara başvurmadan önce göz yaşartıcı bomba, dipçik ve cop kullanmış olmaları gerekmektedir (Paragraf 80).

99. Ancak, dosyadaki belgelerde görüldüğü üzere Mahkeme, parlamento komisyonuna (TBMM İnsan Hakları Komisyonu) ifade veren iki doktorun, bir çok tutuklunun başında darbe izi, yaralar ve travma olduğunu gözlemlediklerini belirtmektedir (Paragraf 76). Aynı şekilde otopsi raporu da K. Demir'in başında bir çok ekimoz ve sıyrık bulunduğunu belirtmektedir (Paragraf 15).

100. Mahkemeye göre dosyada yer alan belgelerden hiç birisi K. Demir'in ayaklanmada aktif olarak yer aldığını ve güvenlik güçlerine saldırdığını ispatlamamaktadır (Paragraf 20).

101. Biraz önceki saptamalar dikkate alındığında, K. Demir'in ölümünün, yukarıda bahsi geçen koşullarda (bir ayaklanmanın bastırılması ve gardiyanların hayatlarının savunulması) "mutlak gereklilik" sonucunda gerçekleştiğini kabul etmek gerekmektedir.

Öte yandan güç kullanımının ölümcül olup olmadığını belirleyebilecek bir tıbbi raporun bulunmaması nedeniyle Mahkeme, incelemelerini 24 Eylül'de gerçekleşen olaylarla sınırlandırmayacak, konuyu değerlendirirken ölenin nakli başta olmak üzere, ölüme ilişkin tüm olayları dikkate alacaktır.

102. K. Demir yaklaşık altı buçuk saat süren bir yolculuğu, elleri kelepçeli bir halde, bir yere kapalı olarak ve hiç bir tıbbi yardım almadan gerçekleştirmiştir.

103. Bu nakilden önce gerçekleşen çatışmada meydana gelen şiddet olayları dikkat alındığında, yaralı haldeki K. Demir'in nakil için gerekli olan yolculuğa dayanıp dayanmayacağı uygun bir tıbbi rapor ile belirlenebilirdi. Mahkeme, bu noktada tutuklular Y. Eren ve I. Korkar'ın tanık beyanlarının birbirleriyle örtüşüğünü önemle belirtmektedir. Oysa ki olaydaki tıbbi raporun kısa ve yüzeysel olduğu ve yeterince

112. Özetle, yukarıda anlatılan eksiklikler arada düşünüldüğünde, Mahkeme, K. Demir'in ölümüne ilişkin olaylarla ilgili olarak ulusal makamların yürüttükleri soruşturmanın etkili olmadıkları kanısına varmıştır. Bu yüzden Mahkeme, hükümetin ceza ve hukuk davalarının sürdüğüne ilişkin ilk itirazlarını reddetmiş (paragraf 90) ve etkili soruşturma açısından 2. maddenin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

III. SÖZLEŞMENİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

113. Başvuranlar, zararlarının telafi edilmediğini iddia etmektedirler. Başvuranlar 13. maddeye dayanarak şikayette bulunmuşlardır. Anılan maddeye göre:

“Bu sözleşmede tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlaller resmi görevlerini yerine getiren kişiler tarafından gerçekleştirilmiş bile olsa, ulusal bir makama başvurma hakkına sahiptir.”

114. Mahkeme, 13. maddenin, Sözleşmede yer alan hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla iç hukukta başvuru yolunu sağladığını belirtmektedir. Bu düzenleme sonucunda iç hukukta, Sözleşmeye dayanan yakınmaların içeriğini belirleme ve zararın uygun bir biçimde karşılanmasını sağlama yetkisinin verildiği bir ulusal makama başvuru hakkının tanınması zorunluluğu doğmaktadır. Öte yandan sözleşmecî devletler, bu düzenleme uyarınca uymak zorunda oldukları yükümlülüklerin yorumunda takdir marjına sahiptirler. 13. maddeden kaynaklanan yükümlülüğün kapsamı, başvuranın Sözleşmeye dayandırdığı yakınmasının niteliğine göre değişiklikler gösterebilir. Her halükarda 13. maddenin zorunlu kıldığı başvuru hakkının yasal düzenlemelerde olduğu kadar uygulamada da “etkin” olması gerekmektedir. Bu bağlamda bu hakkın uygulanması, savunmadaki devletin makamlarının eylem ve ihmalleri yüzünden haksız bir biçimde engellenmemelidir (Bkz özellikle *Aksoy-Türkiye*, 18 aralık 1996 tarihli karar, Derleme 1996-VI, § 95).

115. Bu düzenlemenin doğurduğu yükümlülükler uyulup uyulmadığına gelince, Mahkeme, korunan hakkın niteliğinin Sözleşmenin en temel haklarından birisi olduğunu ve kurbanın yakınlarının bu haktan yararlanacaklarının anlaşıldığını belirtmektedir. 13. maddede bahsi geçen etkili başvuru hakkı; uygun bir tazminat ödenmesi, sorumluların belirlenmesi ve cezalandırılması için ayrıntılı ve etkili soruşturmanın yürütülmesi ve aileye soruşturmaya etkin bir biçimde katılma olanağının sağlanması anlamına gelmektedir (Bkz *mutatis mutandis*, *Aksoy*, kararı).

116. Mahkeme, kendisine sunulan delillere dayanarak başvuranların yakınının ölümünden, savunmadaki devletin 2. madde anlamında sorumlu olduğu kararına varmıştır (Paragraf 105). Bu yüzden Başvuranların dile getirdikleri yakınmalar, 13. maddede ön görüldüğü üzere "savunulabilir" durumdadır (Bkz. özellikle *Boyle ve Rice-Birleşik Krallık*, 27 Nisan 1988 tarihli karar, A serisi n° 131, § 52).

117. Bu yüzden makamların, dava konusu ölümle ilgili olaylar hakkında etkili bir soruşturma yükümlülüğü bulunmaktaydı. Somut olayın şartları dikkate alındığında, Mahkeme, 2. maddenin yüklediği soruşturma yürütme yükümlülüğünden daha geniş olan 13. maddeye uygun bir biçimde, etkili yargısal bir soruşturmanın yürütülmüş olduğunu düşünmemektedir (*Kaya Kararı*, § 107).

118. Mahkeme, K. Demir'in ölümünden dolayı başvuranların etkili bir başvuru yolundan mahrum kaldıklarını ve zarar görenin çıkarlarını korumak için teorik olarak kullanma haklarının bulunduğu diğer başvuru yollarına ulaşamadıkları kararına varmıştır.

119. Sonuç olarak Sözleşmenin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

IV. SÖZLEŞMENİN 3 ve 6. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

120. Başvuranlar Sözleşmenin 3 ve 6. maddelerine dayanarak K. Demir'in maruz kaldığı şiddete ve iç hukukta yürütülmekte olan ceza davasına ilişkin şikayette bulunmuşlardır.

121. Mahkeme, bu yakınmaların Sözleşmenin 2 ve 13. maddesinin ihlali iddialarının dayandırıldığı olaylarla aynı olduğundan bahisle ayrı bir incelemeye tabi tutmanın gerekli olmadığını kanısına varmıştır (paragraf 105, 112 ve 119).

BUNEDENLERDEN ÖTÜRÜ MAHKEME

1. Hükümetin itirazlarının reddine;
2. Kadri Demir'in ölümüne ilişkin olarak 2. maddenin ihlal edildiğine;
3. Savunmadaki devletin makamlarının Kadri Demir'in ölümüne ilişkin olaylarla ilgili olarak etkili soruşturma yürütmediğinden dolayı 2. maddenin ihlal edildiğine;
4. Sözleşmenin 13. maddesinin ihlal edildiğine;
5. Sözleşmenin 3 ve 6. maddesine dayanarak dile getirilen şikayetlerin ayrıca incelenmesine gerek olmadığına;

6.Savunmadaki devletin, bu kararın kesinleşmesinden itibaren üç ay içerisinde Sözleşmenin 44 § 2 maddesi uyarınca başvuruculara aşağıdaki miktarları ödemesine

- i. Maddi tazminat için 50 000 Avro (Elli bin avro)
- ii. Manevi tazminat için 38 000 Avro (Otuz sekiz bin avro)
- iii. Mahkeme masrafları için 5000 avro (Beşbin avro)

(...)

OY BİRLİĞİ İLE KARAR VERMİŞTİR.

Soren Nielsen
Katip

Christos ROZAKIS
Başkan